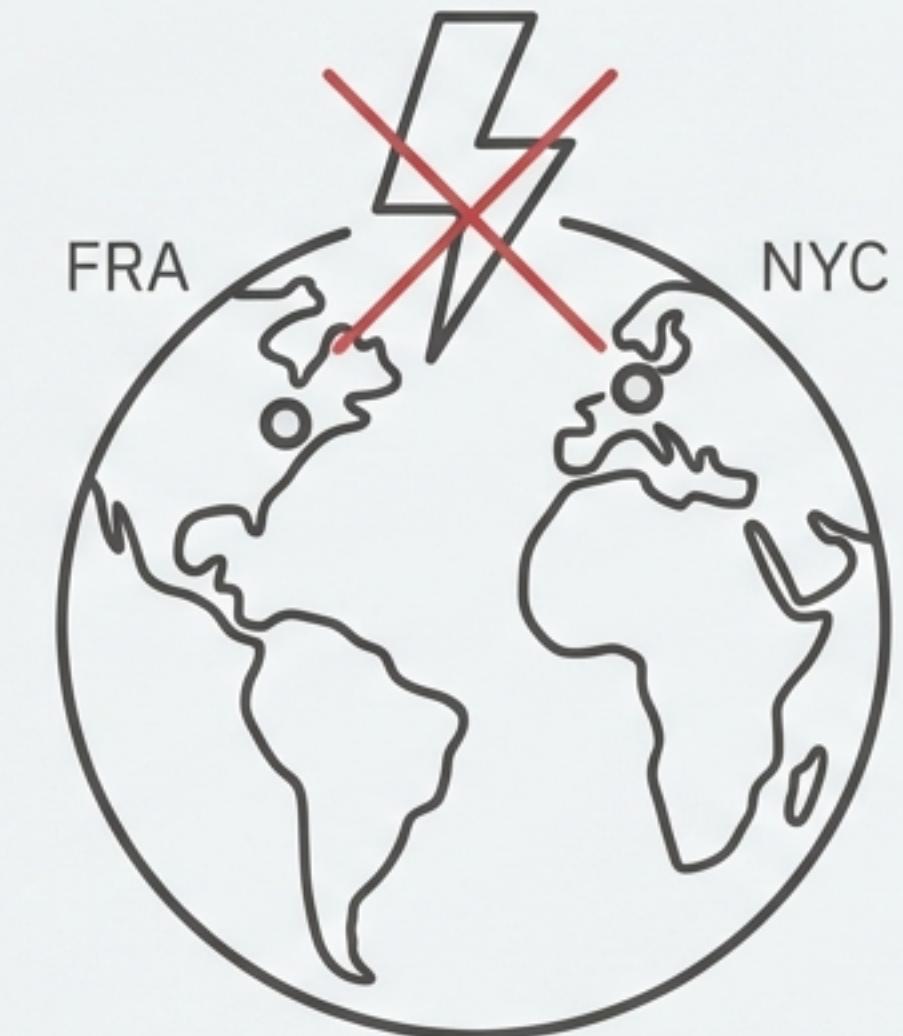

Problem: Nie istnieje uniwersalne „teraz”

- Scenariusz rezerwacji lotu: Dwie osoby – jedna we Frankfurcie, druga w Nowym Jorku – klikają „rezerwuj” w tej samej chwili. Kto był pierwszy?
- W systemach rozproszonych, składających się z odseparowanych przestrzeni procesów wymieniających komunikaty, tradycyjne pojęcie czasu zawodzi.
- Brak jednego, uniwersalnego zegara dla globalnej sieci komputerów.
- Opóźnienia w transmisji wiadomości są niepomijalne, co sprawia, że pojęcie „jednoczesności” traci sens.
- Fundamentalne wyzwanie: Jak ustalić kolejność zdarzeń między rozproszonymi węzłami?

Przełom Lamporta: Przyczynowość zamiast czasu zegarowego

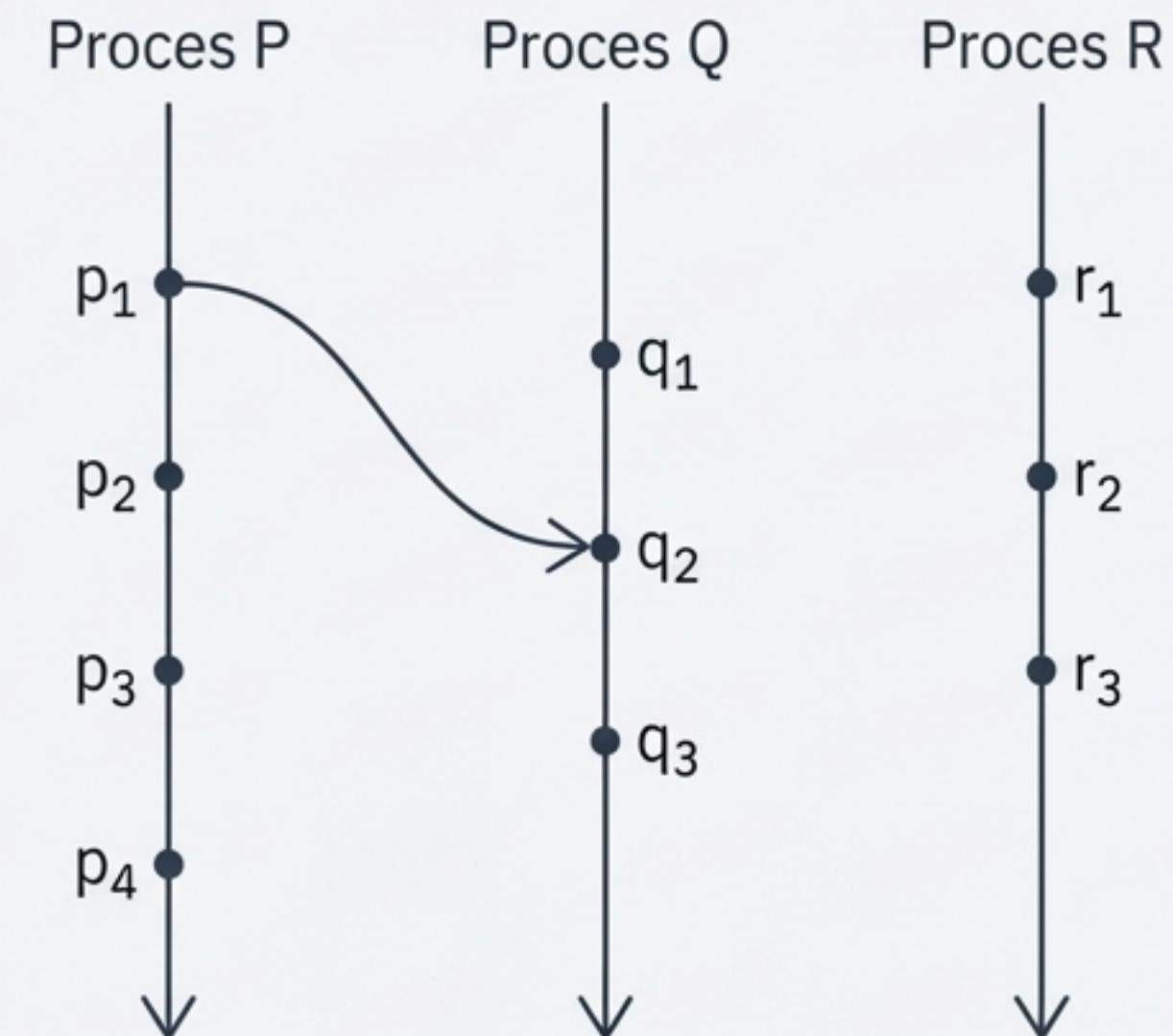
Kluczowa idea: Zamiast pytać „o której godzinie?”, pytajmy „co mogło być przyczyną czego?”.

Relacja „zdarzyło się przed” (oznaczana jako $\rightarrow$) definiuje **porządek częściowy (partial ordering)** zdarzeń.

Zgodnie z definicją Lamporta, jest to najmniejsza relacja spełniająca trzy warunki:

- 1. Wewnątrz procesu:** Jeśli zdarzenia a i b zachodzą w tym samym procesie i a występuje przed b , to $a \rightarrow b$.
- 2. Między procesami:** Jeśli a jest wysłaniem wiadomości przez jeden proces, a b jest jej odebraniem przez inny, to $a \rightarrow b$.
- 3. Przechodniość:** Jeśli $a \rightarrow b$ oraz $b \rightarrow c$, to $a \rightarrow c$.

Porządkować można tylko zdarzenia połączone związkiem przyczynowo-skutkowym.

Zdarzenia współbieżne: Gdy nie ma związku przyczynowego

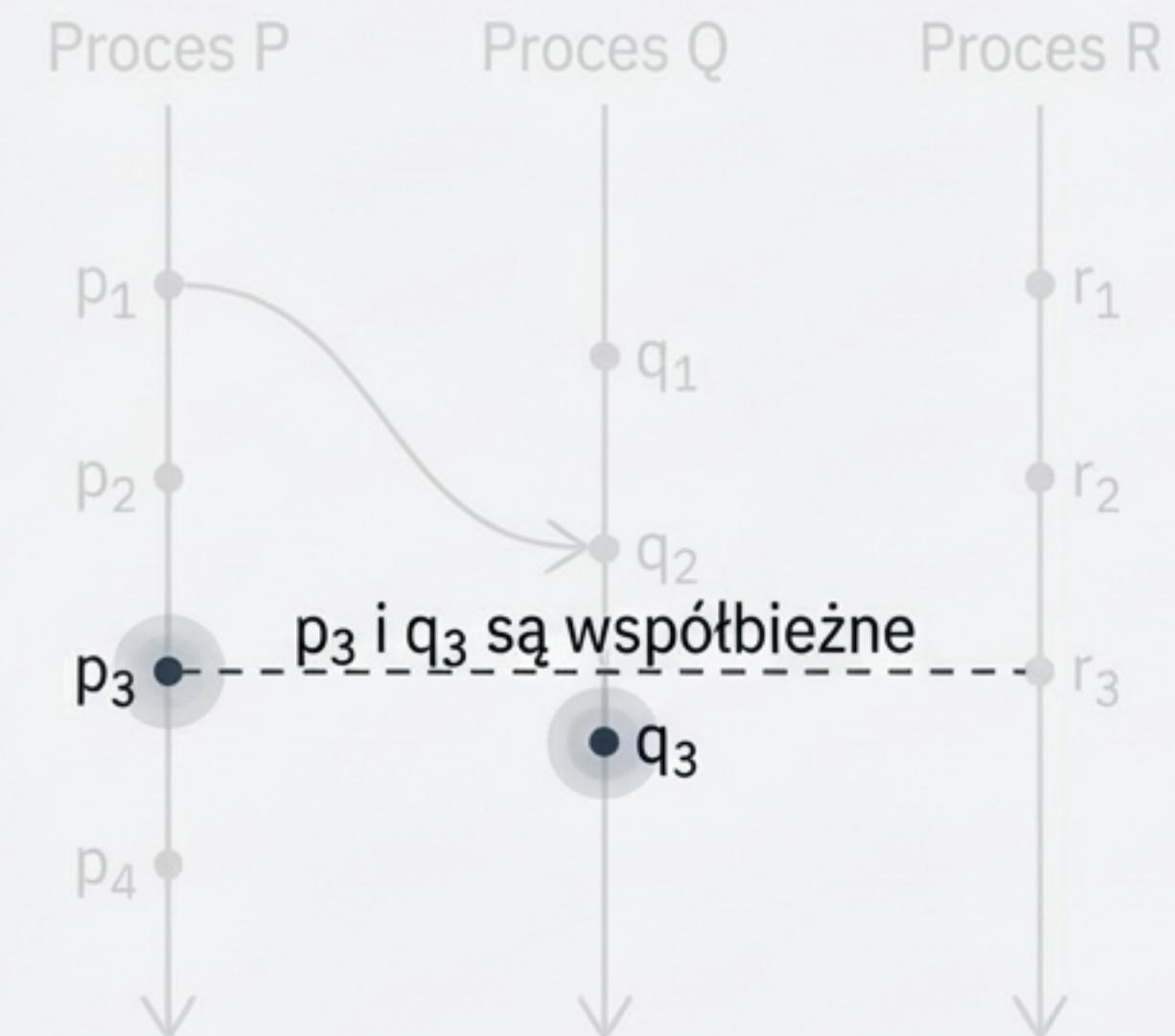
Dwa różne zdarzenia a i b są współbieżne (concurrent), jeśli ani $a \rightarrow b$, ani $b \rightarrow a$.

Oznacza to, że nie mogły na siebie przyczynowo wpływać.

System nie jest w stanie stwierdzić, które z nich wydarzyło się pierwsze w sensie fizycznym.

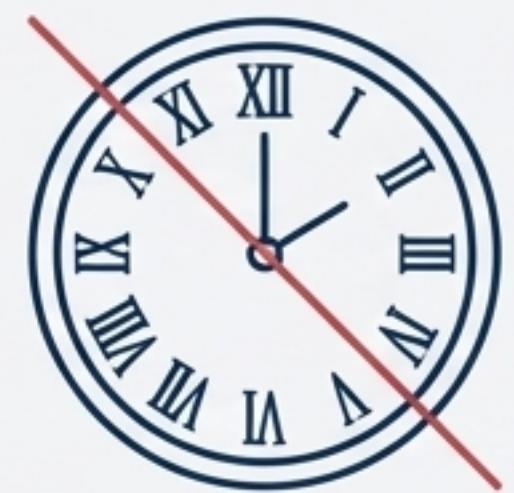
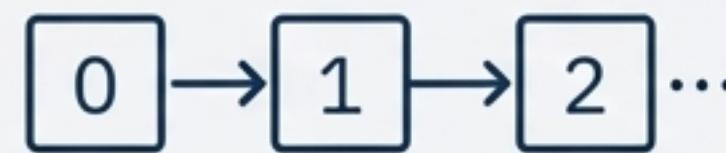
Przykład: Rezerwacje z Frankfurtu i Nowego Jorku są zdarzeniami współbieżnymi, jeśli nie wymieniły między sobą żadnych informacji.

System musi być zaprojektowany tak, by jawnie radzić sobie z tą niejednoznacznością.

Zegary logiczne: Implementacja porządku przyczynowego

- Jak zaimplementować relację $\rightarrow$? Każdy proces P_i utrzymuje własny zegar logiczny C_i – prosty, rosnący licznik.
- Cel: przypisywanie numerów zdarzeniom w celu odzwierciedlenia przyczynowości, a nie mierzenia sekund.
- **Warunek Zegara (Clock Condition):** Dla dowolnych zdarzeń a, b : jeśli $a \rightarrow b$, to musi zachodzić $C(a) < C(b)$.
- Wartość zegara odzwierciedla historię przyczynową, a nie czas fizyczny. Zdarzenia współbieżne mogą mieć dowolną relację czasową.

Algorytm: Dwie proste zasady aktualizacji zegara

Aby zagwarantować spełnienie Warunku Zegara, procesy muszą przestrzegać dwóch reguł implementacyjnych (IR1 i IR2):

Zasada 1 (Zdarzenia lokalne): Każdy proces P_i inkrementuje swój zegar C_i między dwoma kolejnymi zdarzeniami w tym procesie.

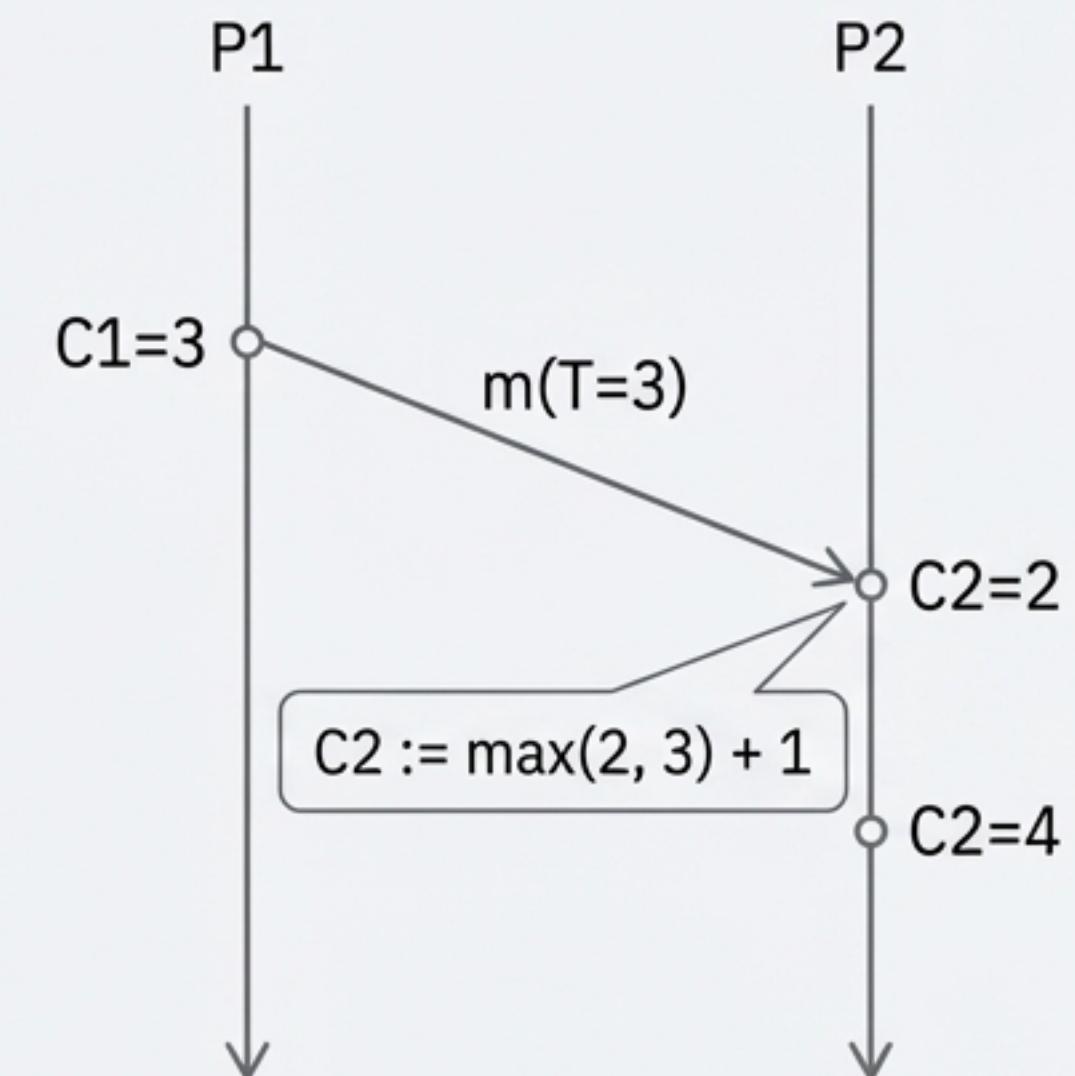
$$C := C + 1$$

Zasada 2 (Komunikacja):

(a) Gdy proces P_i wysyła wiadomość m , dołącza do niej jej sygnaturę czasową $T_m = C_i$.

(b) Gdy proces P_j odbiera wiadomość m z sygnaturą T_m , aktualizuje swój zegar C_j tak, by był większy od jego obecnej wartości i większy od T_m . Najczęściej: $C_j := \max(C_j, T_m) + 1$.

Wiadomości przenoszą „wiedzę” o historii przyczynowej nadawcy.

Od porządku częściowego do całkowitego: Rozstrzyganie remisów

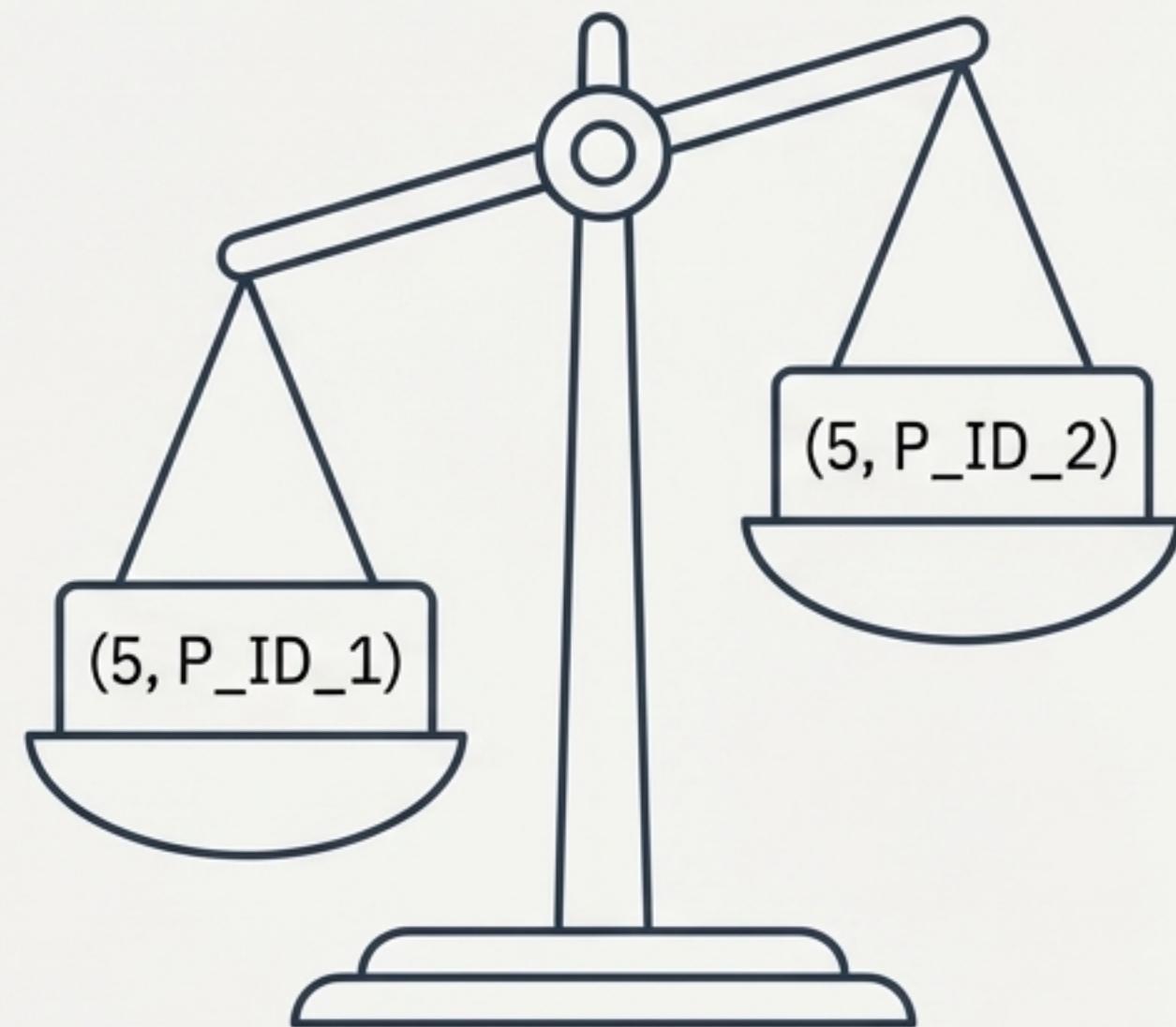
Sam porządek częściowy nie wystarcza do podejmowania jednoznacznych decyzji. Co jeśli dwa żądania dostępu do zasobu są współbieżne?

Potrzebujemy jednego, spójnego uszeregowania **wszystkich** zdarzeń w systemie – **porządku całkowitego** (*total ordering*), oznaczanego $\Rightarrow$.

Rozwiązanie: Rozszerzamy porządek częściowy. Do rozstrzygania remisów (...) używamy dowolnego, arbitralnego porządku na procesach (np. po ich unikalnych ID).

Zasada: Zdarzenie a w procesie P_i dzieje się przed ($\Rightarrow$) zdarzeniem b w procesie P_j , jeśli:

1. $C_i(a) < C_j(b)$, LUB
2. $C_i(a) = C_j(b)$ oraz $P_i < P_j$ (reguła łamania remisu).

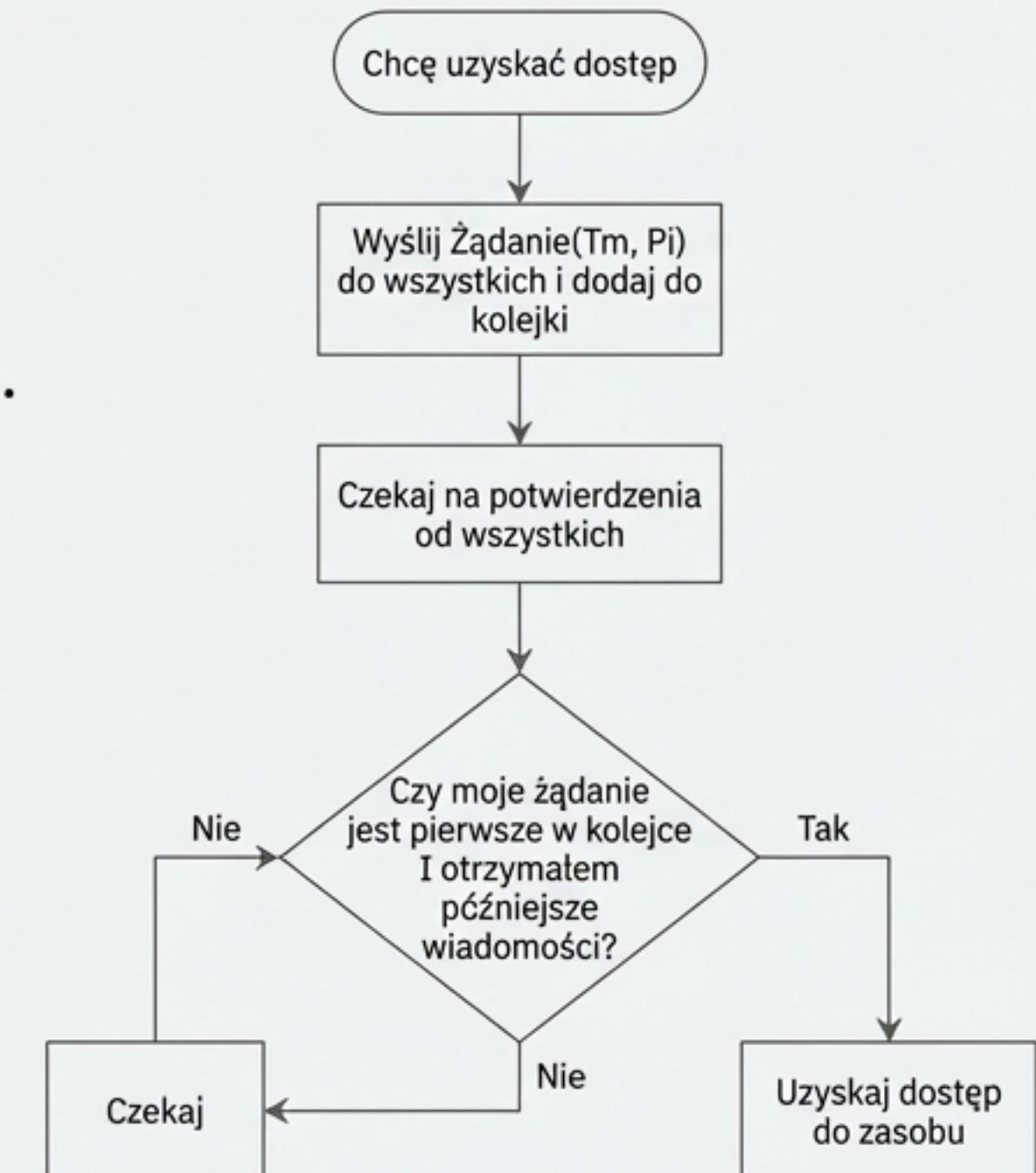
Wygrywa (jeśli $ID_1 < ID_2$)

Zastosowanie: Zdecentralizowane wzajemne wykluczanie

Porządek całkowity $\Rightarrow$ pozwala stworzyć w pełni zdecentralizowany algorytm dostępu do współdzielonego zasobu.

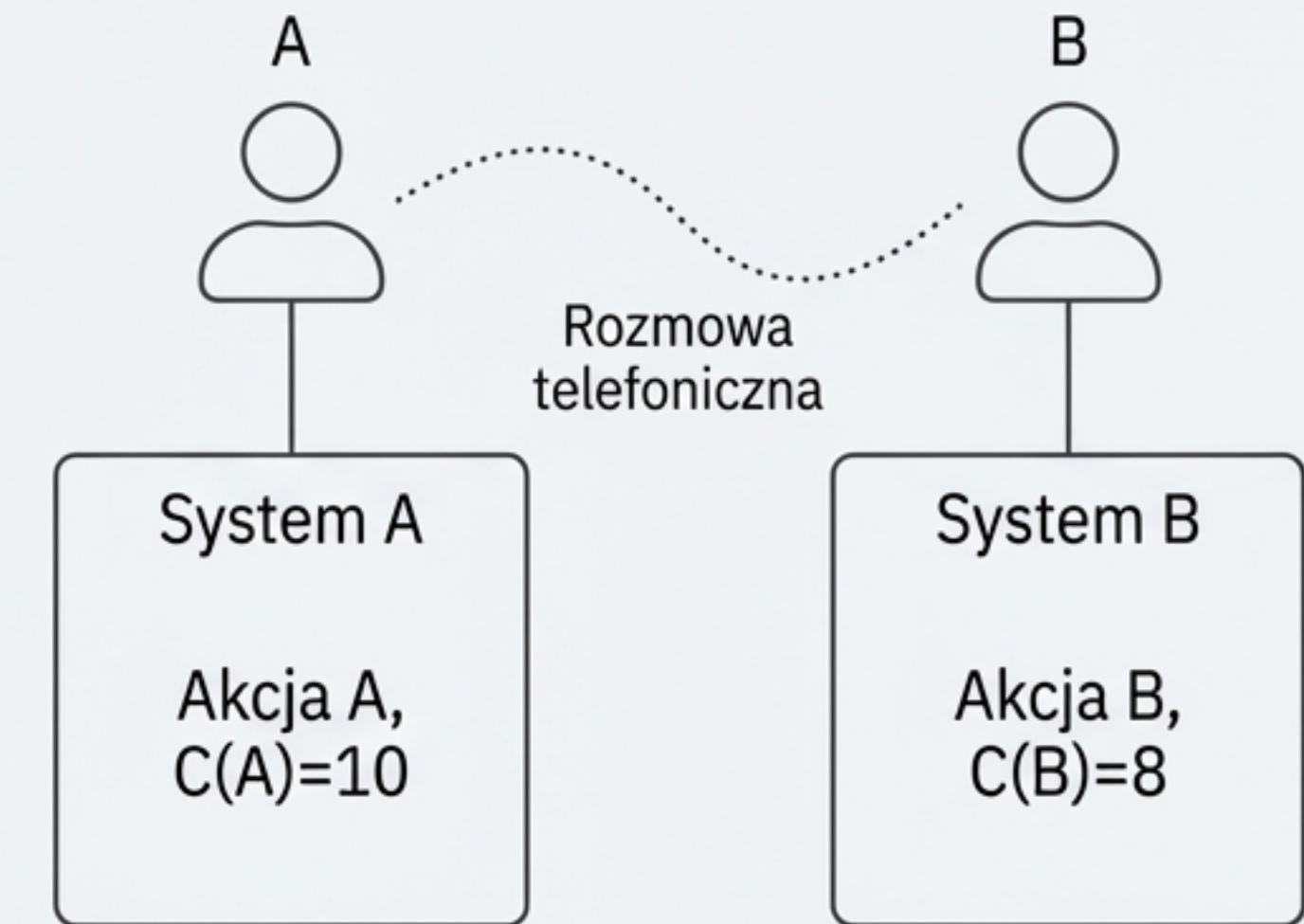
Kroki algorytmu (dla procesu Pi):

1. Aby zażądać zasobu, wyślij wiadomość Żądanie(T_m, P_i) do wszystkich procesów i umieść ją w swojej lokalnej kolejce żądań.
 T_m to aktualny czas zegara C_i .
2. Po otrzymaniu żądania od P_j , umieść je w swojej kolejce i odeślij potwierdzenie.
3. Aby zwolnić zasób, usuń swoje żądanie z kolejki i wyślij wiadomość Zwolnienie do wszystkich.
4. Przyznaj sobie dostęp do zasobu, gdy:
  - (i) Twój żądanie jest pierwsze w Twojej kolejce (zgodnie z $\Rightarrow$).
  - (ii) Otrzymałeś wiadomości od wszystkich innych procesów z sygnaturą czasową późniejszą niż Twój żądanie.

Problem anomalii: Gdy logika kłoci się z rzeczywistością

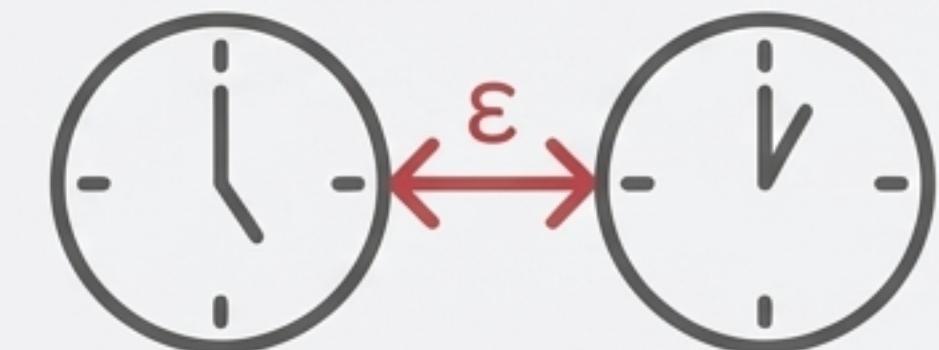
- Systemy logiczne mogą prowadzić do „anomalnego zachowania”.
- Przykład Lamporta: Osoba A wykonuje akcję A na komputerze A. Następnie dzwoni do osoby B, która wykonuje akcję B na komputerze B.
- Jest całkowicie możliwe, że akcja B otrzyma niższy znacznik czasowy i w porządku całkowitym ⇒ zostanie uszeregowana *przed* akcją A.
- Dzieje się tak, ponieważ system nie ma wiedzy o przyczynowości zachodzącej na zewnątrz (rozmowa telefoniczna).
- Narusza to ludzką percepcję kolejności zdarzeń. Wymaga to wprowadzenia zegarów fizycznych.

Porządek w systemie: B ⇒ A.
Porządek w świecie rzeczywistym: A → B.

Rozwiązanie: Synchronizacja z zegarami fizycznymi

- Aby uniknąć anomalii, system zegarów musi spełniać **Silny Warunek Zegara (Strong Clock Condition)**, który uwzględnia również zdarzenia zewnętrzne.
- Osiąga się to przez synchronizację zegarów z czasem fizycznym, przy zachowaniu dwóch warunków:
  - **PC1 (Ograniczony dryf):** Szybkość pracy wszystkich zegarów musi być zbliżona do rzeczywistej.
 $|dC_i(t)/dt - 1| < \kappa$ dla małej stałej κ .
  - **PC2 (Ograniczone odchylenie):** Maksymalna różnica między wskazaniami dowolnych dwóch zegarów jest ograniczona.
 $|C_i(t) - C_j(t)| < \varepsilon$ dla małej stałej ε .
- Lamport przedstawia algorytm, który pozwala utrzymać te warunki poprzez okresową synchronizację.

Wpływ i dziedzictwo: Fundamenty współczesnych systemów

- Praca „Time, Clocks, and the Ordering of Events in a Distributed System” (1978) stała się kamieniem węgielnym informatyki.
- Zdefiniowała fundamentalne pojęcia i problemy w systemach rozproszonych.
- Jej zasady napędzają dziś:
  - Rozproszone bazy danych (np. Google Spanner, Amazon DynamoDB)
  - Systemy chmurowe i wielkoskalowe przetwarzanie danych
  - Technologię blockchain i mechanizmy konsensusu w kryptowalutach
- Algorytmy konsensusu, takie jak Paxos (również autorstwa Lamporta) i Raft, są zbudowane na tych ideach.
- Koncepcja została rozwinięta w postaci Zegarów Wektorowych, które precyzyjniej śledzą przyczynowość.

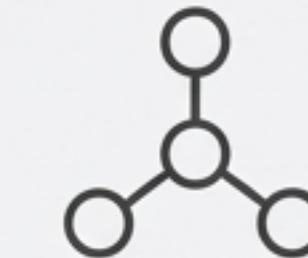
Bazy danych

Systemy chmurowe

Blockchain

Konsensus

Pytanie do Ciebie

Lamport jasno rozdzielił zdarzenia wewnętrz systemu od tych na zewnątrz (jak rozmowa telefoniczna). Dziś ta granica coraz bardziej się zaciera. Nasze systemy nieustannie wchodzą w interakcje z ludźmi, miliardami urządzeń IoT i setkami innych systemów.

Gdzie w takim świecie kończy się „system”? Jak idee Lamporta muszą ewoluować, gdy zewnętrzna i wewnętrzna przyczynowość splatają się w sposób, którego nikt w 1978 roku nie mógł sobie wyobrazić?

